

ספר

ברכת אברהם.

הוא

ספר תשובות לרבינו אברהם בן הרמב"ם ז"ל.

על שאלות והשגות שעשה רבינו רניאל הכבלי ז"ל, ראש ישיבת השלישית בעיר
בגדת על ספר יד החזקה להרמב"ם. היו בכחוכים זה שש מאות וחמשים שנה
והועתקו מספר כתב יד אשר נמצא באוצר הספרים הגדול אשר באוקספורד
בארץ בריטניא,

על ידי

איש בער גאלדבערג בעיר פריס.

והובא לרפוס בפעם ראשונה

בשנתמלכות הרב הסכם וכו' כמ' אליעזר זילברמאן.

בשנת אחרית השנה.

Birkath Abraham.

ליק בשנת הכת"ר לפ"ק.

נדפס בבית הדפוס החדש של ר' צבי הירש פעטצאלל.

1 8 5 9.

אמר המ"ל.

לבי ובשרי ירגנו אל אל חי אשר זכני גם אותי להוציא הספר היקר הזה ממוסגר בהיותו עזר ועזר בכ"י זה שש מאות שנים ועוד, ולא ראה עוד אור הדפוס מימיו. ויהי בשמעי מהחכם וסופר מהיר וכו' כמ"ה רוב גאלדבערג הי"ו כי העתיק הכ"י הזה בבית אור הספ' הגדול אשר באוקספרד ונפשו אותה להדפיסו, וגם דרש דרש ממני להביאו לביה"ד ולתת עיני עליו לטובה, נדרשתי לאשר שאלני, ובחפץ לבני העמסתי עלי המשא הכבד הזה, והנה הוא לפניכם כאשר עיניכם רואות. עשיתי כל אשר היה בידי לעשות להדור צעיר טוב ובאותיות חדשות ולהסיר ממנו כל טעות ושגיאה עד מקום שידי מגעת, לא הוספתי ולא גרעתי ח"ו שום דבר מהכ"י אשר לפני ובאמונה עשיתי פעולתי. והנה מי אנכי כי אבוא לשבח ולהלל יקרת ותפארת הספר הזה את אשר כבר עשהו איש חי רב פעלים רבנו אברהם בן הרמב"ם זכרונו לברכה ולתפארת עולם? הלא לשפת יתר יחשב לי להעיד שמהארי בן הארי הזה יצא מתוק וגופת יופים מרפא לנפש לאלה הנמאים לדבר ד' זו תורה! ולכן אחרים אחאפק אף כי מלאתי מלים, רק ע"ז אעיר את אחי היקרים שאנני חפץ בפנינים יקרים ימצאו בהאוצר הזה אשר הניח לנו המחבר ז"ל אחריו ברכה, כי במעט דברים אשר ישים לפנינו מהנוסחאות האמיתיות אשר היו לנגד עיני מרן אביו הרמב"ם ז"ל בתלמוד בבלי, יסיר ממנו כל המון קושיות והתמיהות אשר נתרבו על ספרו י"ה אחריו, לבד בסדרותיו הישירות והנכוחות במ"מ ובעומקא של הלכה צרופים בכסף ומזוקקים כזה. תקותי בד' כי ישמחו לקראת הסגולה היקרה הזו כל תופשי תורה ודורשי אמת בלב תמים. ואם אולי יפתח האחד או השני את פתח הספר הזה ויצק אחר הסכמות וחרמות מגאונים הזמן ולא ימצא אותן, ידוע תדע אתה המבקש שלא עלי היה לעשות כן בהס' הזה אשר הבאתי לדפוס. הנח להם לאלה יוצרי חדשות וילכו המה לנוע על פתחי הגאונים לבקש מפייהם הסכמות וחרמות. אנכי בשם המחבר בטחתי והבאתי לכם מים חיים ממעיין טוב בכלי טהור והנני קורא: הוי כל צמא לכו למים, ואשר יש לו כסף לכו שצרו ואכולו, וכל אשר חיד לו אוכל יטעם. ואדוננו מורנו ורבנו משה איש האלקים הוא הוא אשר יגזור אומר בשם ד': לא תסיג גבול רעיון! ארור מסיג גבול רעיון! והאזהרה הזו הלא לפניך היא גם בספר הזה, ומי זה יזיד לעבור את פי ד' והיא לא תלח, לבד העונש אשר יענש לפי דיני דמלכותא דארעא. ולהשומע יונעם ותצא עליו ברכות טוב מהאל הטוב.

וברבתי תעלה גם לראש ידידי החכם כמ"ה דוד גארדאן הי"ו אשר עזרני במלאכת הגהת הספר הזה בכל אשר הי' לאל ידו, ואם בכל זאת עוד תמצאו שגיאות הדפוס תדונו את שנינו לכף זכות כי א"א לדפוס בלי טעות כידוע.

ואחיה צורי וגואלי אשר הבאתני עד הלום ותגדל חסדך עמדי להיות ממוזני הרצים, היה נא סמרי ומגיני כל עוד נשמתי בי וסמכתי צימן נדקך לעשות רגונך בלבב שלם, הורני נא דרכך ונחני באורח מישור ותאריך ימי וימי אשתי וצני יחידי כמר יהודא ליב הי"ו בטוב ובנעימים סלה.

אליעזר ליפמאן זילבערמאן.

דברי הימים של משה רבינו הרמב"ם ז"ל

מעשה אשר נולד לו בנו רבינו אברהם ז"ל וקצת מחולדות רבינו אברהם ככל הנוגע לחולדות הספר הזה בפרט.

א.

בחדש השלישי הוא החדש אשר נתנה זו תורה לישראל שנת חלף תל"ז לשמטות (שנת ד' אלפים תתקמ"ז לזירה לחשבון דהר"ד) בשנת כ"א לחיי רבינו משה בן מיימון נולד לו בן צוען מצרים. נביא גדול היה משה רבינו זה כי קרא שמו אברהם ועל כן צעוד בנו היה נער קטן (כי בן י"ט שנה היה צמות משה עבד יי') כתב לתלמידו הגדול רבינו יוסף בן יהודה כדברים האלה ושוה בני אברהם השם ית' נתן לו חן וברכה מברכת מי שנקרא על שמו ומי שהאמין בשמו והאמין באמונתו הוא יאמץ ויהמיד ויאריך חייו ושנותיו כי הוא עניו ושפל שבאנשים מצורף אל טוב מדותיו והוא בעל שכל דק וטבע נאה ויהיה לו בע"ה שם בגדולים בלא ספק ואשאל מה"שי שישגיח עליו וישלים עליו חסדיו עכ"ל (אגרות הרמב"ם דפוס ברין ארשנו ז' ט"ו ע"ב) משה אמת ונבואתו אמת רק תפלתו עשתה מחנה ולא האריך ימים כי אם אחד וחמשים שנה ומחנה.

(הערה). שנת הולדת רבינו אברהם ושנת פטירתו נתזכרה לי בלא ספק ע"י פירוש הרמב"ם למסכת ר"ה כ"י צפרים באוצר הגדול וסימנו סופלמנט 59 הביא אותו עם שאר ספרים יקרים כ"י החכם הגדול ר' שלמה מונק ממזרים בהיותו שמה בשנת ת"ר דבר עלילות דש מדמשק וכולם באוצר הזה באו.

פירוש ר"ה הזה צעמו ראה גם הגאון בעל שם הגדולים והעתיק את הדברים אשר היו כתובים גם בספרו אך השמיט שם דבר אחד עקרי אשר יתבאר לפנינו וראוי לדעת כי בדברים האלה אי אפשר לסמוך על שום ספר מספרי כותבי דברי הימים לישראל כי כרוסם כן חטאו להעתיק בספר מספר באין בקור ובאין ספרי כתב יד טובים וזה לשון סדר הדורות (דפוס קרלסרוה נ"ד ע"א) כתב שלשלת הקבלה ונמצא בסוף ר"ה להרמב"ם חתימת יד רבינו דוד בן

בנו האומר הרמז"ס זקני נולד י"ד ניסן אלף תמ"ו לשטרות (לפ"ז נולד ד' אלפים תתצ"ד) צעיר קורדצה ונפטר אלף תקי"ו לשטרות (נמצא חי ע' שנים) ואבא מרי בנו נולד אלף תקס"ו לשטרות (ט"ס וז"ל תצ"ו ונפטר תקס"ו כן הגהתי בש"ק שלי כמדומה ש"ה צמ"ע) ואני דוד בן בנו נולדתי לאבני במצרים אלף תקל"ד לשטרות עכ"ל סדר הדורות, והנה הדברים האלה לקח שלשלת קבלה ממאור עינים פרק כ"ה ושם נמצא באמת כהגהת הגאון בעל סדר הדורות אבל נוסחה מוטעת נדממה לבעל מאור עינים וגם הגאון בעל סדר הדורות טעה תמיד בחשבון שטרות בשנה אחת ואלף תמ"ו לשטרות אשר זה נולד. הרמז"ס היתה ד' אלפים תהנה לחשבון זהר"ד ולא תתצ"ד כי תתצ"ד הוא לחשבון וי"ד אשר הוא חשבון חכמי התלמוד אמנם לחשבוננו שהוא חשבון זהר"ד היתה שנת תתצ"ה ואעתיק מניסח פרים וז"ל וזה העתק מכתיבת ארוננו. הנגיד רבינו דוד בן רבינו משה ז"ל רבינו משה נולד לאביו רבינו מיימון ז"ל בחדש ניסן יום ארבעה עשר שנת אחמ"ו לשטרות והיא ליצירה ד' אלפים ותתצ"ג (חשבון ליצירה היא הוספת המעתיק וגם הוא טעה בחשבון שטרות) ונולד בקורטבא ונפטר מן העולם הזה וזכה לחיי העולם הבא בשנת אתקיו לשטרות בליל שני יום עשרים לחדש טבת (בשנה הזאת היא שנת ד' אלפים ותתקס"ה ליצירה וע"כ נתנו סימן שנתה שנת נקי (סימן ס"ה) נהיה (מספר שני חייו) שנת א"ד (שנת ה' למאה י"ג לחשבון הנוצרים) היתה שנה ששית למחזור קטן רס"ז וסימן שנתו זח"ג מעוברת ור"ח טבת היה יום ד' בשבוע ועשרים בחדש היה יום ז' בשבוע) ואב"י מארי בנו נולד לאביו בחדש סיון ונפטר בליל שני שהוא יום שמונה עשר לחדש כסליו והיא שנת שמטה (ג' מלות האחרונות השמיט בשם הגדולים) ימיו ושנותיו אחת וחמשים שנה ומחצה ואני דוד נולדתי במצרים בליל רביעי בשבת בשלש שעות מתחלת הלילה לחדש טבת שנת אתקל"ד לשטרות עכ"ל כ"י פרים ואף כי בלי ספק יש בכאן השמטות מהמעתיק עם כל זאת השאיר לנו שני עדושים נכונים ונאמנים כי לא מנאיתי שנה שהיתה שנת השמטה ושליל שני בשנת היה י"ח בכסליו אך שנת אלף תקמ"ט לשטרות ד' אלפים תתקצ"ח ליצירה לחשבון זהר"ד (ומפני שימי חייו נ"א שנה ומחצה א"כ נולד בשנת אלף תצ"ז לשטרות ד' אלפים תתקמ"ו ליצירה בשנת כ"א וכולי) בשנת נ"א לחיי הרמז"ס וקרוז לודאי שנולד לו מאשה חדשה שלקה לו הרמז"ס ורשומי השנים האלה נכרים עוד בהעתקת מ"ע.

ב.

אשרי משה אשר בנו אברהם ואשרי אברהם אשר אביו משה ואשרי העם שככה לו כי מאז אמר אלהים יהי מאורות צרקיע השמים להאיר על הארץ לא היו שני מאורות גדולים בארץ יחד כמוהם ורק אדמת מצרים היתה מדרך לרגלי אברהם ומשה בן בנו ולמשה ואברהם בנו וכאשר יאמרו המושלים ממשה ועד משה לא קם כמשה בן יאמרו מאברהם עד אברהם לא היה כאברהם לו הייתי אז אפר תחת כפות רגלי הצדיקים אלה כי אז נחמתי על עפר ואפר. רבינו משה בראותו בנו פרי יסוה לו סמך את ידיו עליו וילמדנו תורה וחכמה ומוסר ויאלץ מרוחו עליו וכל אשר שאלו עיניו לא אכל ממנו וילמדנו גם חכמת הרפואה ובעודו נער ידע כל התורה וכל החכמות כאביו ויהיו שניהם בארץ מצרים כנהר היוצא מעדן ומשם יפרד ויהיה לשני ראשים להשקות על פני כל הארץ תורה וחכמה ויראת י"י והנה אעתיק ראשית שאלה אחת משאלות בלשון ערבי אשר עודם בכתובים וז"ל שאלה מא תקול (מה תאמר) הדרת יקרת

"יקרת נפירת תפארת כג"ק מרינו ורבינו משה אדונינו הרב הגדול בישראל המוצה"ק הפט"ש, החזק נר המערבי דגל הרבנים אות העולם ופלאו שהנור צראו צעם מקוראו יחי שמו לעולם, במאמר אלהי עולם כירח יכון עולם ויעטר כלל קהלת קדש בחייו ובאריכות ימיו ויחיה חמודו "יחידו ידידו ויזכהו לתורתו ולחכמתו ולמעלתו ולגדולתו ויראהו בו כל מחמדו וחפצו ותאותו עכ"ל" אנחנו רואים מדברים אלו כי רבינו אברהם היה יחיד לאביו ולא היו לו בנים זולתו ואולי גם לא בנות אמנם כבר אמרו המושלים הלבנים אם תוליד אך אחד כפיר נקרא.

ג.

בימי משה רבינו זה חמל"י על עמו ויהיו בארצות הקדם מלכי חסד והמה מהמוד אל עזאשי צעיר צגדה צבבל והשלטון סלדין במזרים וגם בני ישראל חשבו מחשבות לבל ירח מהם נדח ולהרם העטרה אשר נפלה מישראל בצורא ופימדיתיא צמות רב האי גאון וישימו להם לראש גולה מזרע דוד (כקבלת חכמי ישראל לא יסור שצט מיהודה אלו ראשי גליות שצבבל) ויושיבו להם גם ישיבות לחורה ולתעודה וראשיהם ולכבודם ולמענם שולח ר' בנימין טודלא צבלה, ואעתיק דבריו כי יקרים המה למענם ולמען משה רבינו זה ואברהם בנו ואלה המה הדברים אשר דבר רבי בנימין בספרו המסעות, ויש צגדה כמו אלף יהודים והם יושבים בשלוה ובהשקט ובכבוד גדול תחת יד המלך הגדול (המלך החסיד מהמוד אל עזאשי) וביניהם חכמים גדולים וראשי ישיבות מתעסקים בתורת משה ושם צעיר י' ישיבות וראש הישיבה הגדולה הרב ר' שמואל בן עלי ראש הישיבה גאון סגן הלויים ראש שניה (בכאן יש חסרון המעתיק והמנוח אשר מזרלין מתרגם המסעות ללשון צריטני טעה כי עשה מר' שמואל ומסגן הלויים שני אנשים ואולי הוא טעות גוי למפרייר מתרגם הצרפתי וזהו רבינו שמואל היה לוי ידענו גם מהרמב"ם ומר' פתחיה) ור' דניאל ראש הישיבה השלישית, ור' אליעזר החבר ראש הישיבה הרביעית ור' אליעזר בן צמח ראש הסדר ראש הישיבה החמישית והוא מיוחס עד שמואל הנביא ע"ה והוא החזן כי הוא ואחיו יודעים לנגן הזמירות כמו שהיו המשוררים מנגנים בזמן שהיה צ"ה קיים ור' חסדיה פאר "החברים ראש הישיבה הששית ור' חגי הנשיא ראש השביעית ור' עזרא ראש הישיבה השמינית, ור' אברהם הנקרא אבו טהור ראש הישיבה התשיעית ור' זכאי בן צפתנאי צעל הסיום ראש "הישיבה העשירית וכולי ובראש כולם הוא ר' דניאל בן חסדאי הנקרא ראש הגולה ושם אדונינו, ויש לו ספר היחוס עד דוד המלך וקוראים אותו סידדנא בן דוד וכולי עכ"ל ר' בנימין" ור' פתחיה צעל הסבובים אשר סבב את הארצות דרך אשכנז ורוסיה ויבא גם הוא לצבל ראה גם הוא את כבוד ישראל ואת אנשים האלו אשר נקבו בשמות לבד ראש הגולה ר' דניאל אשר הלך לעולמו שנה אחת טרם צואו שמה "וז"ל וראש ישיבה צגדה ר' שמואל הלוי בן עלי ראש ישיבה, והוא שר ומלא חכמה בתורה שכתב וחורה שצעל פה וכל חכמה מזרים ואין דבר נעלם ממונו, ויודע שמות וכל התלמוד וכו' עכ"ל ועוד כתוב שם ושנה אחת קודם שגא הרב ר' פתחיה, מת ר' דניאל ראש הגולה וכולי ורבי דניאל היה מבית דוד וכולי ואין שם הראוי להיות ראש גולה אלא אותן שני נשיאים מבית דוד" (המה שני בני אחים מזרע דוד המלך אשר ראה צנינוס והדברים מוזלבלים בספר) ומקנת השרים צוחרים צר' דוד ומקנת צר' שמואל ועדיין לא הסונו והם

והם תלמידי חכמים ולר' דניאל לא היו צנים כי אם צנות ור' שמואל יש לו ספר היחס שלו. עד שמואל הרמתי בן אלקנה עכ"ל" הנה יש לנו שני עדים כשרים ונאמנים בני ישראל מבטן ומסיחים לפי תומם ולא ידע איש את אחיו ושניהם ראו ר' דניאל ממשפחת בית דוד ראש גולה בבגדת ורצינו שמואל בן עלי הלוי ראש לראשי הישיבות ור' דניאל חכם אחד שהיה ראש ישיבה שלישיית ור' אברהם אבן טהור ראש ישיבה התשיעית ועוד ר' דוד אחד מזרע דוד המלך שעלה בכנש להיות ראש גולה צימי ר' פתחיה ואלה קריאי מועד אנשי שם יהיו לנו מאורי אור להאיר את הדרך לפנינו בקורות רצינו משה ור' אברהם בנו.

(והערה.) ר' פתחיה מתנגד לר' צנימין שהוא כתב שרצינו שמואל הלוי היה לו ספר יחוס עד שמואל הרמתי ור' צנימין כתב שר' אליעזר דר נחם החזן היה מיוחס עד שמואל הלוי והדבר רחוק שלשניהם היה ספר יחוס כזה כי מדוע לא הזכירו שניהם דבר מפליא כזה, אך מה שכתב ר' פתחיה כי שם אבי הנשיא ר' דניאל היה שמו שלמה ור' צנימין קורא אותו בן חסדאי אינם סותרים זה את זה כי חסדאי היה שם משפחתו ושלמה היה שם אביו כי זה דרך הקדמונים לכנות עצמם על שם ראש משפחתם כמו רצינו יוסף בן מייגאש שם אביו היה רצינו מאיר ור' אברהם בן עזרא שם אביו היה מאיר ורצינו יצחק בן גיאיות שם אביו היה יהודה ורצינו יוסף בן שמעון תלמיד הרמב"ם שם אביו היה יהודה ושמעון שם משפחתו).

ד.

איש אחד צעיר לימים היה צימים האלו בגלות החל אשר היה בארצות המערב צערי אפריקא המערבית תחת ממשלת האכזר בן תמורת אשר אמר להכרית את ישראל מגוי ולא יזכר שם ישראל עוד ושם האיש הזה רבי יוסף בן יהודה בן שמעון והרבה שמות היו לו כי קראו אותו גם כן רבי יוסף אקנין או ר' יוסף המערבי או ר' יוסף אל ברלוגי על שם משפחתו או אבן אל חגג ובעודו צעיר לימים היה לבן כלב אריה ושכלו היה כמעין נובע אין חכמה ואין עצה ואין תבונה אשר לא היו להם רועה כלב הנער הזה ולא נשמר מהחרב אשר שלף השלטון האכזר להכרית ראש כל איש אשר יקרא בתורת יי"ו וזה אשר כתוב בראש ספרו כתב ידו בלשון ערבי באוצר הספרים באוקספורד וסימן הספר שם Hunt 518 ושם הספר לפי תרגום מלשון ערב לעברי חבור ברפואת הנפשות החולים ולחזק הלצבות השלימים חזרו רב יוסף צריה דרב יהודה צריה רבי יוסף צריה דרב יעקב ז"ל (כי שמעון לא היה שם אביו אבן אך הראשון במשפחתו היה נקרא שמעון ועל כן נקרא לפעמים בן שמעון) ומדבר בהקדמת ספרו זה משבחה חלקי ספרו ואמר החלק השביעי יוכיח כי אלו המקרים רצוני הצרות והשמדות אשר נסיונו בהם יהיו סבות להוציאנו מחלינו ולרפאותינו ממחלובינו ולהצילנו מהם כי המה מוכיחים אותנו על רוע מעללינו ויעוררנו מסכלותינו ונתרפא מחלינו למען נשוב לבריאותנו כאשר נשיב ללכת בדרכי יי"ו ולשמור מצותיו וחוקותיו ומשפטיו ותורותיו אשר צונו לשמדם וכולי ויהי כאשר באו ספרי הרמב"ם לארצות המערב וירא ר' יוסף זה את עמוד האש ההולך לפני בני ישראל בארץ מצרים ולא יכול עוד יוסף להתאפק ולהשאר בארץ מערב וילך לארץ מצרים ויעמוד בבית רצינו משה ויסמוך משה את ידיו עליו וילמדוהו תורה וחכמה ורפואה וכל אשר ידע לא אכל ממנו ויהי לו לבן ובאמת כאשר

כאשר נאמר על הרמז"ם כי ממשה עד משה לא קם כמשה כן יאמר על רבינו יוסף זה כי מיוסף עד יוסף לא היה איש במזרים אשר יאמר עליו כמוהו אחרי הודיע אלהים אותו את כל זאת אין נכון וחכם כמון ואף כי לא עמד בבית הרמז"ם כי אם כשנה כי מורה זה לתלמיד כזה לא ימים ידברו ולא רוב שנים יודיעו חכמה ולכבירי חיל כאלה יום לשנה תחשב ויוסף היה כגון שלשים שנה בעמדו לפני רבינו משה ורבינו משה היה כגון חמשים שנה ועל כן כאשר יצא יוסף ממזרים ויעתק את אהלו לעיר חלב (אלעפא) אשר בארץ סוריה וישלחו ספרים ואגרות איש לאחיו קרא יוסף לרבינו משה אזי ורבינו משה קראו בני בני יוסף. בימים האלה כאשר יצא שם הרמז"ם בכל הארץ קנאו למשה במחנה חכמי וגדולי אשר אמרו בלבם כי אין כמוהם בכל הארץ והם ר' שמואל הלוי ראש הישיבה הראשונה ועוד איש אחד גדול בתורה ר' זכריה שמו ור' דניאל ראש הישיבה השלישית ור' אברהם ראש הישיבה התשיעית ויחלו לנסות אותו בחדות בהלכות ועוד נשאלה לנו שאלה אחת לר' אברהם אשר שאל מהרמז"ם אם מותר ללכת בספינות בשבת על נהרות הגדולים פרת וחדקל והרמז"ם השיב לו כחכמתו הגדולה ור' שמואל ראש הישיבה תפש עליו אך הרמז"ם הראה לו כי טעה בכתוב בספר יכונה אגרות הרמז"ם יורא ר' שמואל זה וחזריו כי לא יכלו לו פשאלות בהלכות ויגעו בכף יריכו ר"ל כי אמרו למנזא עליו תואנות בדעותיו צעניני עולם הבא ובתחית המתים אשר לא כמחשבותיו מחשבותיהם ולא דרכיו דרכיהם ויכתוב ר' שמואל הלוי ספר צענין תחית המתים כתשובה לשאלה לארץ תימן ושם דבר דברים אשר לא כן על משה רבינו הרמז"ם ויכתב לז' ר' יוסף מאוד על זה ויקנא למשה רבו ואזיו והנה הדברים האלו כתובים בספר הזכרונות (ר"ל בזכרונות א' ב' ג') אשר העליתים על ספר דברי הימים למשה רבינו זה למען יהיו זכרון לבני ישראל תמיד ויתר דברי יוסף וקורות ימי חייו הלא הנה כתובים על ספר בלשון נרפת אשר כתבו החכם הגדול ר' שלמה מונק (זכרונות סימן ג) ולא כתבתי הדברים האלה המעטים מעיני רבינו יוסף תלמיד הרמז"ם הנה אך יען כי הנה היו הנסבה לתולדות הספר ברכת אברהם זה כאשר עוד עיינו לנוכח יביטו ועם כל זאת אמרתי כי טוב להביא הנה שני עדים כשרים מהחכם הגדול ר' יהודה חריזי אשר זכה לראות צעניניו את ר' יוסף תלמיד הרמז"ם זה המדברים בשבח.

א. ומלבד נועם מדות קהילה וחמודות אנליה בא אליה זה שלשים שנה מושיע ורוב מארץ מערב הוא החכם רבי יוסף המערבי חכמתו כקוהלת ושכלו כנחלת ולשונו אש אוכלת (ר' יהודה חריזי בס' תחכמוני).

ב. כך הוביש אלהים ים דמעות וכך אמר לנולדת חרבי בלבך בית זבול בנה לשבתו לשון קדש ויאהל שם ערבי והיית גביר ורוב במערב וצמורה משחך אל לנביא ואמנם כי ארם נובה במקדש ואתה זו כמו נר מערבי (השיר הזה מלא אותו החכם הגדול ר"ש מונק בספר תחכמוני כ"י).

זכרונות סימן א'

נעתק ממאמר תחית המתים להרמב"ם.

וכאשר היה בשנת אלף וחמש מאות לשטרות (ד' אלפים תתק"מט ליצירה) הגיעה אלינו אגרת מארצות תימן וישאלו בה על דברים ואמרו שיש אנשים אלה שפקסו שהגוף יכלה ויפסד

ולא

ולא תשוב הנפש לגוף אחר הפרדה ושהגמול והעונש לנפש לבד וכול' וכאשר היתה זאת השנה שנת את"קב לשטרות (ד' אלפים תת"קנא ליצירה) הגיעו אלינו כתבים ממוקנת חברינו מבבל זכרו ששאל מאנשי תימן שאלה על העניינים ההם בעצמם לזה ראש ישיבה רבינו שמואל הלוי הנסמך בעיר בנגד בזמנינו זה ושהוא חיבר להם מאמר בתחית המתים וישם דבריהם בזה ענין קצתם טעות ושגגה וקצתם שאפשר להנהגל עליהם ונגל אותנו ועזר מעט בקולמסו ואחר אלו המכתבים נשלח אלינו זה המאמר אשר חזרו זה הגאון ובלשוננו (הוא המאמר אשר שלח לו ר' יוסף תלמידו הנזכר באגרתו הגדולה המסומנת בזאת צ') וראינו כל הדרשית והסגדות אשר קצתם וידוע אצל כל אדם שאין המבוקש מן החכמים ספור הדרשות והמעשים ההם הנפלאים בלשונם כמו שידרשם הנשים בבית האבל קצתן לקצתן אצל המבוקש מהם לבאר עניניהם. עד שיאות למושכל או יקרבו אליו עכ"ל.

זכרונות סימן ב'

אגרת שלוחה מן רבינו משה ז"ל לר' יוסף בר יהודה תלמידו ז"ל אשר שאל אותו על עניניו והודיע לו וזכר לו קנאת בני אדם לו וזולתם ובנוסח שני כחוב כזה אגרת לרבי משה ז"ל השיב בה לתלמידו החכם הגדול ר' יוסף עקנין יספר לו בה עניניו עם האנשים ומקנאתם על חבירו יתברר מזה מעלותיו ומדותיו החמודות.

דע כי אני מוותר מאוד בחלקי אך צני נח יכול לסבול ואמר עוד לפני הרגלונים השנים והמקרים מנורף לזה אשר ישפוטם העיונים האמיתים (ר"ל החכמה העיונית תכריח את האדם להיות מן העולבים) ידע כי אני לא חברתי הספר הזה (יד החזקה) להתגדל בעבורו בין היהודים או שיאל לי קול בין עמי הארץ (כי זה יהיה נגד התכלית אשר בעצורו חברתי הוספה בכ"י שני) ואמנם חברתי הראשונה י"י הוא היודע בעצורי להנפש מן החפוש והדרישה כאשר אדרך לזה ולזמן הזקנה ולשם השם יתעלה כי אני קנא קנאתי לאלהי ישראל כאשר ראיתי האומה הזאת אשר אין להם ספר שיהיה צרור ודברים נודקים ומדוקדקים (ר"ל שלא יהיה זו מחלוקת) ועשיתי את אשר עשיתי לי"י לבדו זה הוא כלל אחד.

ובלל שני אני ידעתי ונתברר לי כאשר חברתי הספר הזה כי יפול בלא ספק בידי רעי מקנאים (ולפי כ"א בערבי רעים ומקנאים) ויגנו ויפיו ויראו כי אך למותר הוא או כי הוא חסר ומשהלימות) והכסיל העכור (גבי בערבי) אשר לא ידע שיעור מלכתו (ר"ל היגיעה הגדולה אשר היה לו) ויחשבהו מעט התועלת ולמתחיל המהביל והמשבש יקשה עליו מקומות כי לא ידע להם שורש או יקצר שכלו לדקדק את אשר דקדקתי והמתחילים להתחכם ישיגו על שרשי האמונות אשר נמצאו בו והם יהיו הרוב. אך יפול גם בלא ספק לשרידים אשר י"י קורא אנשי היושר והמעלה וטובי שכל וידעו שיעור טרחי ואתה הראשון להם ולו לא יהיו לי בדורי אחר זולתך דיי אך כבר באו אגרות חכמי צרפת וזולתם בשמות ז"ל ותמכו על אשר נעשה ויבקשו ממני השלמות וכבר נתפשט לקצו הארץ וסופר לנו מכל מי שלא בא לידו כי יבקש לקבלו וזהו אמנם צמני זה אצל בזמנים הבאים כאשר תבטל הקנאה ונקשת השררה ינהו כל בני ישראל אחרי

אחריו נכדו וירחיקו זולתו בלא ספק אם לא האיש אשר יבקש דבר יטרח בו כל ימיו אף כי לא יבא לשום תכלית וזה כלל האחרון יחייב שלא יחרה לי צמה שלא אכין אליו. **כלל שלישי.** אין זה הספר דומה אל התורה ומצותיה אשר המה המנהיגים את האדם לאמת וכן לא ידמה לדברי הנביאים ועם כל זאת הלכו אחריהם קצת וקצת הזניחום ומי שסכל מעלת החבור הזה לא גדלה סכלותו ומסכלות כל מי שסכל בדברים האלהיים. **ואם** ישים אדם מחשבתו שיתקצף ויגער בכל מי שסכל אמתית מה שגאמר באמתיות והוא יהיה כל ימיו מכאובים וכעס ענינו גם בלילה לא שכב לבו בלא ספק.

כלל רביעי. הוא שאספר לכבודך קצת מדותי ואף כי ראית כלם דע כי יש עמי צעיר אנשים אין להם פרוסם כלל במדינה ולא מעלה ולא ממשלה ישיגם הגאון והקנאה והם לא יראו החבור הגדול הזה ולא עיינו בו כלל בכדי שלא יאמר עליהם שהמה קבלו חוועלת מדברים פלונים אשר לא ידעו מלפניהם והמה עם הזמן כאשר ימשש העור באפילה ואיך אם כן ירע צעיני הן ההתנגדות מאלה הקמים לנגדו אשר גדלו מנעוריהם לחשוב כי אין צדור כמוהם יעזריהו עוד הזקנה והמעלה והמשפחה וחסרון המציגים באלה האקלימים והמה צריכים אל אנשים שיכניסו בלגם לחשוב כי כל אנשים צריכים לשמוע דברים הבאים מהישיבה בכדי שיעשו להם שם (ר"ל כי המה מכניסים בלג האנשים כי אי איפשר לאדם שיגיע למעלה אם לא ילמוד או ישמע דבריו מפיסת בבל) ואלה ההצלים אשר נעשה להם כטבע ואיך יעלה לב הן שיתדבקו באמת עד אשר יודע ההפך כיכר כבודו וכבודו בית אביו ונתאמת לי כי יותר אשר נתפרסם שמי שמה יותר יכריחוהו (ר"ל ר' שמואל ראש הישיבה) הענינים וכל ההולכים אחריו וכל הרואה שיהיה לו מעלה שיחסרו (ינקצו) (ר"ל שיאמרו עליו שהוא מלא חסרונות) ויאמרו שהם שלמים מאוד בכדי שיצטרכו לעיין בו חבל יסתרוהו ואם יראה אחד מהם שיחבר יחבר טוב ממנו במהירות ואם יכריחוהו הענין לדבר ולטעון על אמונתו ומעשי עושה זאת אבל כל זה בני לא יזיקני ואפילו ראיתי צעיני ועשה בפני איך אדבר עמו דברים טובים או אשתוק או אשיב לפי הענין, כי זה אשר סכל באמתיות יותר רע מזה (ר"ל כי האיש אשר אינו הולך על דעות הרמז"ס אשר המה אמתיות הרע לעצמו יותר מאשר חשב להרע להרמז"ס במחלקותו כנ"ל) ואני לא אבקש בנפשי הנצח כי כבוד נפשי ומדותיי המה להטות מדרכי הכסילים אבל לא לנצחם בלשון והאי צורח מרצק קודשא בריך הוא תבע יקריה. אך להבין יש התנגלות כי אנכי הורו ומורו ולא יכול לסבול אבל לבי יכאב לכאיבך ועצבונך וטוב שתלמד ותחכם בעזר האל להראות להבין ותגלה לבני אדם הטוב והמועיל להם, זה יהיה אהוב אלי יותר ממה שתנצח האנשים אלו אינם זה מר זכריה איש עכור מאוד ולמד לעצמו ויגע מאוד במשא ומתן ופירושים ויחשוב כי הוא אחד צדור והגיע לנשיאות ואיך אחוש לנקן ועני וכסיל באמת בכל דבר והרי הוא כקטן בן יומיו אצלי וכסילותו התגלגלה ואלו הגמגומים אשר יגמגמו המה כולם צפירות המשנה ואנכי אתקנס יודע צורח הכל כי רוצי הטעות באו לי אשר נמשכתי אחרי הגאונים כמו רבינו נסים במגלת סתרים ורצ חפץ ז"ל בספר המצות ותולתם אשר אחוס על כבודם לזכרם ואפי' הייתי אני המחדש אינני חושב כי באתי עד התכלית ולא יעלה על לבי כי לא שגיתי כלל אך אדרבה כל שנתבאר לי חלופו אני חוזר תמיד בכל דבר בהכנעתי ועצתי וכבר בא אלי כתבו בהכנעה גדולה והתנגלות וידעתי כי בקשתו להשיג ממני תשובה ויתפאר בה לאשר לא ידע מה כתב אלי וכונת כתבו היה להגדיל את הראש ושיבה כי הוא אחד צדור וירצו בצננד שיכתבו לו וכל מי ששמע דבריו וראה אותו ידע כי אי אפשר לנצח אותו. והאריך בדבריו ואמר כי כל גדולי המערב יכבדו מאוד

מאוד את הישיבה ויבקש ממני יותר מזה וכן בא אלי כתב שני מראש הישיבה (ר"ל ר' שמואל הלוי) יספר לי בכלל מעלת וגדולת מר זכריה הנזכר וששכלו כביר וארבעה סדרי תלמוד ערוכין על פיו וכתב לזה התכלית גם כן ונעשו גומלים זה' את זה ואני יודע תכלית המסכנים האלו התשובה (ממני). וראוי לחדש שיתנהג בכתבו דבריו המוסר ולא ראוי לחדש שינהג את בני דורו בדבורו וכל שכן בכתב שיתפארו בו ולא ידעו האנשים מה כתבו הם ועל כן אמרתי את תשובתי אליהם לתכלית הזו ואמנם הסבה המכרחת שיכתוב אלי תחלה הוא מפני שאיש כמוני ידוק כל מעשיו הקטנים וכל דבוריו. ואת אשר התלוננו עלי איך כתבתי לאיש אשר לא ידעתי ענינו והוא עושה מלאכה ואומן (ר"ל שכתב אגרת ארוכה לאיש אחד מר יוסף בן גייביר מאנשי בגדד והיא הנדפסת בחמדה גנוזה ד' ג' ע"ב והוא לא היה ת"ח כי לא ידע לשון קדש וע"ז התרעמו אנשי בגדד על הרמב"ם ז"ל שנתן כבוד לאיש לא ראוי לכבוד לפי דעתם) וזכרו כי כל ת"ח מרחיק עצמו מראש גלות זה.

וידוע יהיה לך כי אני כתבתי לו בעדות תלמידי אשר ידעתי כי הוא ירא שמים וחכם ונאמן וכן העיד עליו איש זקן מאנשי מקומו והוא אבא אל רצא בן טיבון כי אני שאלתי על יראתו ודרכיו ויהללו מאוד ואחרי כן כתבתי אליו ואמנם הכתב אשר כתבתי לו לא כונתי בו אל התכלית הזו וכונתי להסיר המחלוקת ולהיות לו אב חן מעלתו מעלתך ולא מעלתך מעלתו מכל אשר יעשתי את הכן כי אתה ידעת את הכנעתי לכל אחד ואיך אני משה עמי לכל קטן מי שיהיה אמנם יאמתי ממדותי בזה הכתב למען אחן לך עצות ואת אשר אבקש מכבודך הכן היקר והחביב למען השם ולמעני שלא תשים האיש הזה בעל מחלוקתך אם חכמה אין כאן זקנה יש כאן ולא טוב שתהיה נער חולק על איש זקן ויושב בישיבה ואלהים ישמרך מלהקטין מעלת איש אשר הוא גדול צעירי הצריות אבל איעצך שתכבד את מי שהוא קטון צעירי הצריות אך מה שחרה לך כי שלח לשונו עליך בכתב בישראל אל ירע זה צעירך כי מי הוא זה אשר יכוחו ולא יעקו וכי לא ידעת כי עשית לו נזק רב וחסרת פרנסתו והחלשת חציו ולולא אתה היה ראש גלות לפניו כאפרוח בצפורניו והיה מפרסם ענין הגט והיה טורף אותו ואיך תבקש ממני שהזקתו שיאבהך ויכבדך ואין טענה לך עליהם בזה שאמרת איה יראתם כי הוא והדומים לו ממני שקדמוהו אין יראת שמים אצלם אך להמנע מעצירות הגדולות כמו שיחשבו הסמוך אך חיוב מדות הטובות לא יאמינו כי זה הוא מחובת האדם ולא ידקדקו בדבריהם כאשר ידקדקו אנשי הדק השלמים ורוב אנשי הדת מאלו אנשי השררה כשיתחבר ענינים ויגע בשררותם אז תאבד הענוה ואין אחד מבקש שיהיה כחגיגה בן דוסא ופנתם בן יאיר עליהם השלום ואין כל מי אשר לא הגיע למדרגה הזאת יאמר עליו כי איננו ירא שמים ובכלל אני מבקש ממך תלמידי שתתנהג במתן ותהיה מן הנעלבים ואינם עולבים.

ואשר בקשת ממני לכתוב אל הראש גלות כבד כתבתי והגיענו כתבו וקראתיו במשכני ואנכי עשיתי עומד והיו במשכני כל אנשי מצרים מקטן ועד גדול אשר היה לו מעלה והיה זה בספדת וכולם עמדו לעמדי והיה היום יום נכבד וקורא האגרת היה ר' שמואל המלמד וכל זקני הקהלה עומדים על ימינו ועל שמאלו ומה תבקש ממני יותר ואני כתבתי לראש הישיבה כי לו ידעתי כי שם מחלוקת לא הייתי מכניס עמי בזה אך כבד עשיתי אשר עשיתי וכבד נשמע קרן ציננה וביארתי לו והודעתיו כי לא יתכן לו לחזור וכן הנכבד תודיע לראש הישיבה את אשר עשיתי

עשיתי ותודיע לראש הישיבה כי אני לא אכתוב לו עד אשר יגיעני כתב הזן בגלוי הענינים אשר אומר לו אחרי הצקור ומשפט על הדבר ואמנע בדבר הצבור תמתי על הזן איך שלח לי בכרי שיתדבר לי ממנו (ר"ל מהצבור) מעוט ידיעתו איך תחשוב כי אחשבו לגדול ממני שידוע דבר לתכליתו אבל הוא ככל דרשן ומהביל כמביל זולתו אלהים יודע כי תמתי איך יכול לדבר אלו ההבילים ובפרט שהמה דברי התול ולו הסתפק המסכן הזה לדבר במאה צרכות ובצרכת מי שראה קברי ישראל היה טוב לו אך מה לו לדבר מענין הנפש ודעות פלסופים אבל הוא שם לגדולים ממנו אשר ההבילו יותר מאלו ההבילים וגלא ספק כי העתיק דברי זולתו וכבר בא אלי מכתב מתימן באלו הענינים והשכתי להם אמנע לאלו נתחלק להם העולם הבא בימות המשיח ואף כי בארנו בפרק חלק מה שביארנו ובארנו באלה המקומות ומנינו שם במספר שאין להם חלק לעולם הבא ומכללם הכופר בתחית המתים ואיך יתשוב אחד משלימי השכל כי זה היסוד לא יאמינו כל המאמין בדת ישראל עם פרסומו וצוררו ואני תמה על השואלים ועל המשיב וכן אני תמה עליך אשר אמרת כי אין רחוי לפרש המקראות אשר באו בענין תחית המתים ומי הוא אשר צאר אותם ומי הוא אשר דבר בענינים האלה וכלל אומר לך כי אחר קונטרס בענין זה יגיע לך במהרה מכתב ידי וכבר הגיע לידך מספר המורה ששה קונטרסים אשר קבלתם מאיש אחר והמה תשלוס החלק הראשון ומפני שהיה לי ספק אם בא לידך גם ההקדמה אני שולח לך עתה ולא נתתי להעתיקה אך להדיין החסיד אנו אל מחסן וגם אתה תזכר בה ולא תפרסמה למען לא יזיקוני הגוים ורשעי ישראל אשר הם רבים ואמנע מה שזכרת מהליכתך לבגדד כבר נתתי לך רשיון על זה שתפתח מדרש ותלמוד ותורה לאחרים עם שמירת הצבור (יד החזקה) אך יראתי כי תמשוך עליך רעות עמם תמיד ולא תבא לתכלית כי אם לרעות וכן אחרי אשר תעמים עליך חובה ללמוד תמעט במסחר ואני לא איענך שתקח מהם דבם כי טוב בעיני דרסם אחד שתרויח מאריגה או מחייטות או נגרות משתריות מרשות ראש הגולה, ואם יהיה לך עסק עמם תשפל ואם תקח מהם דבר תתבזה ועצתי שתעסוק במשא ומתן ותלמוד חכמת הרפואה ותעסוק בתלמוד תורה על דרך האמת ולא תלמוד אלא הלכות הרב ז"ל (אלפס) בהעריכו אל הצבור (יד חזקה) וכאשר תמצא חלוק ביניהם תדע כי העיון בתלמוד יורד הדבר ויתגלו לכם המקומות הסתומים אך לא תאבד הזמן בפירושי ובמפרשי מקומות הסתומים בתלמוד כי אלו הדברים אשר נרזית מהם יהיה אבוד הזמן ומעט התועלת אך מה שתסכים לעשות תודיעני והשם יתצרך יוליכך בדרך היותר טוב ואודיעך כי נתפרסם שמי מאוד ברפואה בין הגדולים כמו השופט הגדול והמנהיגים ובחצר אל פאזל (הוא היה משנה השלטון סאלאדין לפי החפס הגדול ר"ש מונק) וזולתם משרי המדינה ואין לי מהם ריוח מאומה והמון העם לא ימנאו דרך לבא אלי כי אני רם ונשא עליהם ועל כן כל ימי יחלופו בצקור חולים בקיירא (העיר) וכאשר אשוב למצרים אני חלוש ובזמן הנשאר לי מן היום ומן הלילות לא אוכל לקרות בספרי הרפואות כפי הצריך כי אתה ידעת אורך המלאכה הזאת וקושיה אבל כל מי שיש בלבו יראת השם ואוהב אמת ולא ירצה לאמר דבר אם לא יביא ראיה ואנה נאמרו הדברים וההקשים עליהם וזאת היא הסבה אשר לא אוכל למצוא שעה לעיין בדברי תורה ולא אקרא כי אם ביום השבת בלבד אבל שאר החכמות לא אוכל למצוא שעה כלל לעיין בהם והגיע לי היזק רב מאוד מזה השער ובאלו הימים באו אלי כל ספרי אבן רשד אשר חזרם על ספרי אריסטו מלבד החוש והמוחש וראיתי כי הוא הלך בדרך הישר והטוב בכל אשר יישר אך לא מצאתי שעה פנויה לעיין בכל ספריו ואל תמנע ממני מכתבך כי המה לבדם תנחומתי וכאשר יבא אבן אל משאט

מהודו תחשוב עמו החשונות כאשר זכרתי לך כל אוהביו שואלים שלומך ובשלו כולכם והזקן
 אבן אל מעאלי ואחיו ובניו אבן אל רחל וכל בני ביתי החורים והעזדים ידע אלהים כי כולם
 שמחים לשמוע בשורות טובות ממך ומתפללים על הצלתך והצלחותינו ותגיע שלומי הרב להזקן
 הפעלה הדין העניו הישר והגאון כג"ק רבי יאשיהו התלמיד הותיק תפארת כהנים ועוס ש"ו
 וכן תתן שלומים רבים לבני וירצה אלהים שמחתו זו ויראה זרע ויארץ ימים ואף כי אסרו
 חכמינו ואמרו אין שואלים בשלו אשה כלל אמנם להתפלל בשלומה מותר אמת שלום וציתך שלום
 וכעת חיה ולשרה בן ושלומכם ירצה ויגדל כחפצכם וכחפץ הכותב משה בן מיימון ז"ל ר"ח
 מרחשון אה"ק ג' לשטרות (והוא ה' אלפים תקנ"ב ליצירה לחשבון בזה"ד). האגרת הזאת אפס
 קנתה נדפסה כבר באגרות הרמז"ס בלא תואר ובלא הדר וכן נדפס חלק האחרון מהאגרות
 המתחיל וכבר בא אלי אגרת מתימן בלשון ערבי ותרגום נרפתי וכאשר באו לידי שתי העתקות
 ממכתב הערבי הזה תרגמתי מחדש בלשון עברי וידעתי כי טעיתי באיזה מקומות מחוסר ידיעתי
 בלשון ערבי גם יש באגרת זו ענינים סתומים לנו מפני שלא בא לידינו האגרת אשר כתב לו
 תלמידו אשר האגרת הזאת היא תשובה להפריטים אשר באו שמה עם כל זאת המעט אשר הצלנו
 תהיה לנו לפליטה גדולה.

הערה. במכתב הזה היה כתוב בלשון ערבי כזה ולא תקטע עני כחאבהא אשר תרגום המלות
 ממנה הוא, והיא לא תמנע ממני אגרותיה אלי והחכם הגדול מהר"ש מונק אשר הדפיס
 אחרית האגרת הזאת בלשון ערבי עם תרגום נרפתי חשב שיש חסרון באגרת הזאת שמדבר
 הרמז"ס מאשה אחת אשר לא נודע ענינה עם הרמז"ס וכן תרגם בלשון נרפתי אך כאשר מנא
 החכם ר"ש"מ העתקה שנית מאגרת הרמז"ס זאת בלשון ערבית וגם שם כתוב בדברים החלה
 אז נתגלה לו כי כנוי הנקבה במלת כחאבהא בערבי מוסב על מלת חצרה אשר נמצא בלשון
 ערבי במכתב הזה למעלה והוא לשון נקבה בדרך כבוד לנוכח אדם זכר נכבד וכאשר גלה החכם
 הכל את אזני בדבר הזה אז נתגלה לי שכל לשון נקבה אשר נמצא במכתב הזכרונות בסיומן ג'
 גם זה בא מטעות המתרגם שלא ידע להבדיל בין זכר לנקבה בין ערבי לעברי.

זכרונות סימן ג.

זאת האגרת שלח רבינו משה בן מיימון ז"ל לר' יוסף ב"ר יהודה תלמידו החשוב וצל.
 (האגרת הזאת העתיקי מספר בלשון נרפתי שכתב החכם הגדול מ' שלמה מונק).

Notice sur Joseph ben jehouda Paris 1842.

שיתיי י"י לנגדי תמיד כי עסינו כל אשוק.

בנינו העזנו ותלמידנו היקר כבוד גדולת קדושת רב יוסף ראש הסדר ש"ן ז"ר יהודה נ"ע אמנם
 אהבתה לאביה היא אמיתית (הרמז"ס כתב אגרתו הזאת בלשון ערבי ובלשון ערבי הוא
 המנהג לכתוב לאדם נכבד בלשון נקבה והמתרגם אשר היה הדיוט תרגם הדברים כמשמעם אבל
 הכונה האמיתית מהרמז"ס היתה כי אין ספק שר' יוסף אוהב ולאוד את הרמז"ס אשר הוא
 אביו כי הרמז"ס קרא תמיד את ר' יוסף תלמידו בנו וכן קרא ר' יוסף את הרמז"ס אביו וכן
 צריך להבין כל הנאמר למטה בלשון נקבה הכונה היא על כבוד ר' יוסף תלמידו) ופדומה שיש

זה ספק נתפש עליה מאוד (ר"ל כל מי שיחשוב שההצת ר' יוסף להרמז"ס אינה אמיתית אהפוש עליו מאוד) ואמנם אכן גבאר הפעיר בנו בכמה כתבים עם הסוחרים וראיתי אדם יראה ממנו השתדלות וסיעתיו על מה שבקש מהיות כתיבתו בידו (ר' יוסף תלמידו וכן הרבה מגדולי בנדר חרה להם כי הרמז"ס השיב אגרת גדולה למר יוסף בן גבאר אשר נדפסה בחמדה גנוזה דף ג' ע"ב וזה ר' יוסף לא היה ת"ח) ודע שאני אכונן לעשות כל מה שיש בו ענותנות ואע"פ שיזיק לנו אלל הסמון מאוד וכל מי שרוצה להראות שלמותו בחסרוני ואפילו הוא מקטני התלמידים מחלנו לו בזה אמרו המישרים לדרך ההצלחה (ר"ל חכמי התלמוד) ואובד לפרוק ושונא לטעון שונא קודם כדי לכוף את יוצרו וכל מי שרצה להטישר הטישר וכבר הודעתיה (ר"ל לתלמידו כנזכר למעלה) פנים בפנים אם היא זוכרת שהאדם אם יסכים בזמננו זה לעשות או לומר כפי גמול כל אדם בזמנו מעשיו כמו שנאמר ועם עקש תתפתל יקבע בנפשו זה קנין נקבע בכל מיני הדעות לפי שרוב מי שראה הוא עקש אם כן הוא ראוי לאדם שרוצה להיות אדם שהוא יסתכל בהשלמת מדותיו וקנין שלמותיו ולא יעסוק דעתו בשטויות וזה אשר אירע לילד (בערבי היה כתוב ולד ותרגומו ילד או בן וכונת הרמז"ס היה על תלמידו זה שקורא אותו בן תמיד והמתרגם שהיה הדיוט כתב ילד תחת בן) מכאב לב וחזק הכעס בשביל הטעאת מי שמטעה או בסבת חולק בשקר השנים מחיבים לך זה (ר"ל שהיה אז עדיין צעיר לימים ורמיחת הבחורות גורמים לו כעס) וככה הייתי בשחרותך וביותר משחרותך ביותר חזק ממה שאתה צו והייתי כמו אשר שמעת אמלא רצוני בלשוני וקולמסי מגדולים וחכמים כשמבקשים לחלוק עלי ובכר שמעת בלי ספק מה שהיה ביני ובין ר' יהודה הכהן בן מה פרחון ז"ל בשתי שאלות מן הטרפות וכן ביני ובין דיין סג"ל וביני ובין אבו יוסף בן מר' יוסף ג"ע צענין שבזיה והרבה כמו אלה ושמחתי בהם אוהבי ולצעל דינו בלשוני וקולמוסי בלשוני למי שהיה לפני ובקולמוסי למי שהיה כחוק ושלוכם יסגה ויפרה אמן ואמן.

ה.

הקנאה היא השוחד הגדול אשר יעור עיני חכמים ויסלף דברי צדיקים על כן כאשר יאז שם הרמז"ס בכל הארץ וספרו יד חזקה עד לבבל הגיע קנאו חכמי וראשי ישיבות בכל קנאה גדולה למשה במחנה ויבקשו תואנות על חכמתו ודעותיו אך כל הימים אשר היה חי איש לא עמד בפניו והיה כאשר ירים משה את ידו וגבר וכל מורשי מתנגדיו נתקו בהנתק פתיל הנעורת בהריחו אש. והי אחרי מות משה עבד יי' ור' דניאל ראש הישיבה השלישית הלך באחרית ימי חייו מבבל לרמשק לגור שם אז אמרה הקנאה אל לבו עת לעשות לי"י הפרו תורת משה אמנם אם הקנאה תשבה לרעה אלהים תשבה לטובה לחיותנו כיום הזה בברכת אברהם ואלה דברי רבינו אברהם בן הרמז"ס ז"ל בספרו הקטן מלחמת יי'.

והמעשה שהיה הוה כי תלמיד אחד מתלמידי רבינו שמואל ראש הישיבה שבבבל ז"ל דניאל הבבלי שמו בא מבבל לרמשק וחבר קושיות וספקות על הלכות מחזור הצדיק אבא מארי ז"ל (הוא הספר הזה אשר פי יקבנו ברכת אברהם) ומספר המנות (הוא החלק השני מספר הזה והוא בלשון ערבי ועודנו בכתובים) ושלא אותם אלי וכתבתי לו פרוקים מכמה שנים ואחר אשר שלחתים לו בשנים אחרות בא אלי כתב ושליח מתלמיד נכבד חכם גדול היה תלמיד הצדיק

הנדיק אבא מארי ז"ל שמו ר' יוסף ז"ר יהודה ז"ר שמעון ז"ל בצוזה היתה ישיבתו אחר פרידתו מרבו הנדיק אבא מארי ז"ל והוא שחבר אבא מארי ז"ל בעבורו ספר מורה הנבוכים על שמו ורבי נכדו היה בכל ארץ ישראל בחכמת התורה ובשאר החכמות בא אלי השליח מזדו ועמו כתובים כתוב זהם שדניאל הנזכר חזר פירוש לספר קהלת ונכר מדבריו שהרים לשונו בנדיק אבא מארי ז"ל וגם בגאונים הראשונים ז"ל אצל דבריו הוא כמורה חזי לשונו לתומו לא זכר אדם בשמו ובקשו ממני הרב ר' יוסף הנזכר ואחרים עמו שאגדה אותו בשם ואחרימו לכבוד הנדיק אבא מארי ז"ל משכתי ידי ממנו והשבתי להם כי אני כצעל דינו וכו' וכשהגיע כתב תשובתי לידם שלחו לראש הגולה חדונינו דוד יצ"ו (הוא הראש גולה אשר ראה אותו ר' פתחיה) נדה אותו ונשאר בנדויו עד שחזר בתשובה והדר מההוא דעתא ונשתטח לפנייה והתירו לו ואחר כך חלה וסגר יומו בדמשק עכ"ל רבינו אברהם בספר מלחמות י"י והנה יאמר על הספר הזה כאשר נאמר ואתה דניאל סתום הדברים וחתם הספר עד עת קץ ישוטטו רבים ותרצה הדעת, כי הספר הזה היה תמוס זה שש מאות וחמשים שנה ולא ראיתיו נזכר כי אם בספר יוחסין אשר כתב רבינו אברהם בן הרמב"ם כי עשה ספר תשובות ובספר מעשה רוקח על הרמב"ם אשר נדפס בזווינזיא בשנת תקכ"ב דרך השלישי מלמטה הביא שם תשובה ל"א אשר נדפס נד 45 המתחלת תקנו הספרים שלכם אות באות ממש כפי שנדפס. ומאז עד היום הזה לא ידעתי אם עין איש שזפתו ובחמד אלהים עלינו השאיר לנו דרכה לכל ידח ממנו נדח ספר אחד כתב יד באוצר הספרים הגדול אשר באוקספורד וסיומו שם Poc. 238.

ואני כאשר הייתי באוקספורד בשנת תרי"ג לקחה אזני שמך מניהו מפי החכם מ' משה שטיינ- שניידר כי נמצא ספר הקדוש הזה באוצר הספרים שם וואני היו פני מועדות אז ללכת לעיר פרים ולא יכולתי לשים עיני עליו אך בצואי שנית לאוקספורד בחורף שנת תרי"ח לפ"ק בקשתי את שהסבה נפשי ומלאתי אחרותיו ולא ארפנו עד שהעתקתיו ועתה הוא יוצא לאור כלול בהדרו בדפוס בשנת אחרית לטוב. ועתה ברוך אברהם לאל עליון הוא רבינו אברהם בן רבינו משה ז"ל אשר השאיר לנו אחריו דרכה הספר הזה אשר אחרי בלותינו היה לנו עדנה לחיותינו ביום הזה, וברוך אברהם והוא כהן לאל עליון אברהם הוא אברהם אלזירט כהן היושב צעיר פרים ושפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיו מדי שבת בשבתו, הוא אברהם ראש לחברת גומלי חסד ועושי נדקה בכל עת צעיר הזאת הוא אברהם אשר נאמר לו לך מארצך אל אל הארץ אשר ארצך, היא הארץ אשר עיני י"י בה תמיד ואזכרך שם ואגדלה שמך והיה דרכה הוא חמר לספר הזה יהי אור ויהי אור. וברוך מזנים אשר הוא החכם ודורש טוב לעמו לחברת גומלי חסד בלונדון והוא מילידי ארצנו פולין ושמו כמ' בנימין אשר וכן פרת יוסף הוא הצחור בטוב בן הגביר כמ' יוסף גינצבורג הוא אורי וישעי להנציח הספר הזה לאור הדפוס גם כן ברוך יהיה וברכתם גם אותי

איש בער גאלדברג מגלות פולין,
יושב בשנת תחכמוני צעיר פארים.

בומז בחודש אלול באחרית השנה לפ"ק.